

УДК 130.2:004.8:316.77

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.65.15>

ЦИФРОВИЙ ГУМАНІЗМ 2.0 ЯК ПОСТМОДЕРНІСТСЬКА ПАРАДИГМА ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ірина Коломоєць

*Запорізький національний університет,
Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні,
кафедра управління та адміністрування
вул. Фанатська, 10, 69006, м. Запоріжжя, Україна
<https://orcid.org/0009-0009-5704-3195>*

Валентина Воронкова

*Запорізький національний університет,
Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні,
кафедра управління та адміністрування
вул. Фанатська, 10, 69006, м. Запоріжжя, Україна
<http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>*

У статті розглядається концепція цифрового гуманізму 2.0 як найсучаснішої постмодерністської парадигми трансформації суспільства в умовах штучного інтелекту. **Мета статті** полягає у філософському осмисленні концепції цифрового гуманізму 2.0, що виходить за межі класичного гуманізму та його цифрової інтерпретації початку ХХІ ст. Аналіз останніх досліджень дав змогу зробити висновок, що цифровий гуманізм 2.0 формується як багатовимірною парадигма, яка поєднує етичний, соціальний, політичний та технологічний виміри. Її ключовими завданнями є адаптація суспільства до умов штучного інтелекту, формування нової системи цінностей, у центрі якої людина як автономний, відповідальний і творчий суб'єкт цифрової епохи. Розкрито сутність цифрового гуманізму як ціннісно-нормативної, зокрема розвиток алгоритмічної етики, когнітивної екології та етики співтворення. Методологія дослідження відображає постмодерністське бачення світу як відкритої, нелінійної та багатовимірної реальності, у межах якої цифровий гуманізм 2.0 постає як ціннісно орієнтована парадигма трансформації сучасного суспільства. Інноваційний вимір цієї концепції полягає у формуванні нових аксіологічних орієнтирів, що відповідають викликам генеративної епохи. Ідеться про розвиток концептів «алгоритмічної відповідальності», «цифрової гідності», «когнітивної екології», «етики співтворення», які відображають необхідність переходу системи до активної участі людини у всіх формах співтворення людини і технологій. Окреслено філософське визначення цифрового гуманізму 2.0 як ціннісно-нормативної системи, спрямованої на забезпечення гармонійного розвитку людини в умовах співволюції з генеративними інтелектуальними системами, де центральним принципом виступає збереження людської гідності та смислотворчої функції людини. Доведено, що цифровий гуманізм 2.0 виступає стратегічним орієнтиром розвитку України, що дає змогу інтегрувати постмодерністське бачення світу з практичними потребами суспільства, формуючи стійку, інклюзивну та інноваційну модель майбутнього.

Ключові слова: цифровий гуманізм 2.0, генеративний ІІІ, трансформація гуманістичних орієнтирів, співволюція людини і технологій.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. *Актуальність теми* не викликає сумнівів, оскільки дана тема є інноваційною, націленою на переосмислення цінностей у добу генеративного штучного інтелекту,

© Коломоєць І., Воронкова В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

зумовлена глибинними трансформаціями сучасної соціальної реальності, що відбуваються під впливом стрімкого розвитку технологій генеративного штучного інтелекту. Якщо попередні етапи цифровізації були пов'язані передусім з автоматизацією процесів та розширенням доступу до інформації, то сучасний етап характеризується якісно новим явищем – здатністю машин до створення смислів, текстів, образів і рішень, які раніше вважалися виключно прерогативою людини. Це зумовлює необхідність глибокого філософського переосмислення базових гуманістичних категорій: суб'єктності, творчості, свободи, відповідальності, автентичності та гідності. Його концептуалізація передбачає інтеграцію людиноцентричних цінностей із новими формами техносоціальної взаємодії, де штучний інтелект виступає не лише інструментом, а й активним учасником комунікативних, когнітивних і креативних процесів. У цьому сенсі відбувається зсув від антропоцентризму до симбіотичного співіснування людини і технології, що формує новий тип онтології – гібридної, мережевої та процесуальної. Як зазначає Luciano Floridi, «ми більше не є ізольованими сутностями...», що свідчить про формування нової інформаційної онтології [2, с. 94].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі концепція цифрового гуманізму 2.0 формується на перетині філософії, соціології, права, економіки та технологічних наук. Вона є відповіддю на виклики, пов'язані зі стрімким розвитком штучного інтелекту, генеративних моделей та цифрових платформ, що трансформують базові уявлення про людину, суб'єктність, ідентичність і соціальну реальність. Перші системні підходи до цифрового гуманізму були сформульовані у межах європейської наукової традиції, зокрема у рамках ініціативи Vienna Manifesto on Digital Humanism (2019), яка підкреслює необхідність підпорядкування цифрових технологій людським цінностям, правам і демократичним інститутам [1]. Цей документ став концептуальним підґрунтям для подальших досліджень, у яких акцент зміщується від технологічного детермінізму до людиноцентризму.

Значний внесок у розвиток цифрового гуманізму здійснили такі дослідники, як Luciano Floridi, який обґрунтовує етику інформаційного суспільства та вводить поняття «інфосфера» як нового онтологічного простору існування людини. У його працях цифровий гуманізм постає як етична рамка, що забезпечує баланс між технологічними інноваціями та збереженням людської гідності [2]. Водночас Shoshana Zuboff аналізує ризики цифрової епохи через концепцію «наглядного капіталізму», наголошуючи на небезпеці експлуатації персональних даних та маніпуляції поведінкою користувачів [3]. Її дослідження підсилюють критичний вимір цифрового гуманізму 2.0, який включає не лише етичний, а й політико-економічний аналіз. У контексті постмодерністської парадигми важливими є ідеї Jean Baudrillard та Michel Foucault, які, хоча й працювали до ери ШІ, заклали теоретичні основи для розуміння симулякрів, гіперреальності та владних практик у цифровому середовищі [4]. Сучасні дослідники адаптують ці концепти до аналізу віртуальних реальностей, алгоритмічного управління та цифрових ідентичностей. Новітні дослідження (2020–2025 рр.) акцентують увагу на трансформації суб'єктності під впливом генеративного ШІ. Зокрема, розглядається феномен «розширеного суб'єкта», де людина співіснує з алгоритмічними агентами, делегуючи їм когнітивні функції. У цьому контексті цифровий гуманізм 2.0 інтерпретується як спроба зберегти автономію людини в умовах гібридизації інтелекту. Окремий напрям досліджень пов'язаний із правовими та етичними аспектами ШІ. Учені аналізують проблеми відповідальності алгоритмів, прозорості рішень та забезпечення справедливості. Тут цифровий гуманізм виступає як нормативна рамка для розроблення «людиноорієнтованого ШІ» (human-centered AI), що відповідає принципам інклюзивності, недискримінації та поваги до прав людини.

У межах соціально-економічних досліджень підкреслюється роль цифрового гуманізму у формуванні нових моделей економіки, зокрема платформи, економіки даних та «розумної» економіки. Дослідники наголошують на необхідності етичного регулювання цифрових ринків, захисту праці в умовах автоматизації та забезпечення цифрової рівності. В українському науковому просторі проблема цифрового гуманізму 2.0 набуває особливої актуальності у контексті війни та повоєнного відновлення. Дослідження В. Воронкової, В. Нікітенко, О. Кивлюк, І. Коломось фокусуються на використанні ШІ для відбудови інфраструктури, розвитку цифрового врядування та забезпечення національної безпеки, водночас підкреслюючи необхідність збереження гуманістичних цінностей і соціальної справедливості. Таким чином, аналіз останніх досліджень дає змогу зробити висновок, що цифровий гуманізм 2.0 формується як багатовимірна постмодерністська парадигма, яка поєднує етичний, соціальний, політичний та технологічний виміри. Його ключовим завданням є не лише адаптація суспільства до умов штучного інтелекту, а й формування нової системи цінностей, у центрі якої залишається людина як автономний, відповідальний і творчий суб'єкт цифрової епохи.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Попри значну кількість досліджень, присвячених цифровізації, штучному інтелекту та гуманістичним трансформаціям сучасного суспільства, низка ключових аспектів проблеми цифрового гуманізму 2.0 залишається недостатньо розробленою та потребує подальшого філософського осмислення. Передусім недостатньо дослідженим є питання концептуалізації цифрового гуманізму 2.0 саме як постмодерністської парадигми. У науковому дискурсі переважають або технократичні підходи до аналізу штучного інтелекту або класичні гуманістичні інтерпретації, тоді як інтеграція постмодерністських ідей (фрагментарність, децентралізація суб'єкта, множинність істин) у контексті цифрової реальності та алгоритмічних систем залишається фрагментарною. По-друге, потребує поглиблення проблема трансформації людської ідентичності в умовах взаємодії із системами штучного інтелекту. Недостатньо вивченими є процеси формування «гібридної суб'єктності», коли людина співіснує та співдіє з алгоритмічними агентами, що впливає на автономію, відповідальність і свободу вибору. Третім невирішеним аспектом є аксіологічний вимір цифрового гуманізму 2.0. Залишається відкритим питання формування нової системи цінностей у цифровому суспільстві, де поєднуються гуманістичні принципи з логікою даних, ефективності та алгоритмічного управління. Недостатньо досліджено, яким чином ці цінності можуть бути інституціоналізовані в умовах глобальної цифровізації. Окремої уваги потребує проблема етичного регулювання штучного інтелекту в межах цифрового гуманізму 2.0. Наявні етичні кодекси та принципи не завжди враховують постмодерністську невизначеність і складність соціальних систем, що ускладнює їх практичне застосування. Окрім того, недостатньо розробленим є питання впливу цифрового гуманізму 2.0 на соціально-економічні та політичні трансформації, зокрема в умовах криз, воєн та посткризового відновлення. Відсутній цілісний підхід до аналізу ролі штучного інтелекту як чинника не лише технологічних, а й цивілізаційних змін. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного осмислення цифрового гуманізму 2.0 як постмодерністської парадигми, що поєднує філософські, етичні, соціальні та технологічні виміри трансформації сучасного суспільства.

Мета дослідження полягає у комплексному філософському осмисленні цифрового гуманізму 2.0 як постмодерністської парадигми трансформації суспільства в умовах розвитку штучного інтелекту, зокрема у виявленні його сутнісних характеристик, ціннісних засад, соціокультурних вимірів та впливу на формування нової моделі взаємодії людини, технологій і суспільства.

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становить постмодерністська філософська парадигма, яка передбачає відмову від універсалістських метанаративів та орієнтацію на множинність інтерпретацій, децентрацію суб'єкта і відкритість смислотворення. У цьому контексті цифровий гуманізм 2.0 розглядається не як завершена теоретична конструкція, а як динамічний дискурсивний простір, у якому відбувається взаємодія людини, технологій і соціокультурних практик. Дослідження спирається на поєднання низки взаємодоповнювальних методологічних підходів. Передусім використано деконструктивний метод, що дає змогу критично переосмислити класичні гуманістичні наративи та виявити приховані смислові структури цифрової епохи. Дискурсивний аналіз застосовано для дослідження трансформації понять «гуманізм», «суб'єктність», «відповідальність» у контексті розвитку штучного інтелекту та цифрових технологій. Важливе місце посідає герменевтичний підхід, спрямований на інтерпретацію нових аксіологічних конструктів: «цифрової гідності», «алгоритмічної відповідальності», «когнітивної екології» та «етики співтворення» як смислових форм, що виникають у межах генеративної культури. Феноменологічний аналіз дає змогу розкрити досвід взаємодії людини із цифровими середовищами та штучним інтелектом, акцентуючи увагу на трансформації людської суб'єктності та сприйняття реальності. Окрім того, застосовано системний та міждисциплінарний підходи, які забезпечують розгляд цифрового гуманізму 2.0 як складної відкритої системи, що формується на перетині філософії, етики, соціології, когнітивних наук і технологічних досліджень. Аксіологічний підхід використано для виявлення нових ціннісних орієнтирів цифрової епохи, тоді як синергетичний підхід дає змогу осмислити процеси самоорганізації та емерджентності у взаємодії людини і штучного інтелекту.

Таким чином, методологія дослідження відображає постмодерністське бачення світу як відкритої, нелінійної та багатовимірної реальності, у межах якої цифровий гуманізм 2.0 постає як процесуальна, поліцентрична та ціннісно орієнтована парадигма трансформації сучасного суспільства.

Результати дослідження. Філософське визначення цифрового гуманізму 2.0 можна окреслити як міждисциплінарну ціннісно-нормативну систему, спрямовану на забезпечення гармонійного розвитку людини в умовах співеволюції з генеративними інтелектуальними системами, де центральним принципом виступає збереження людської гідності, автономії та смислотворчої здатності в умовах технологічної медіації реальності. Такий підхід передбачає не лише етичне регулювання використання ШІ, а й переосмислення самої природи людського буття як відкритого, динамічного та взаємопов'язаного з техносферою. Julian Nida-Rümelin & Hannes Werthner відзначають, що «цифровий гуманізм описує підхід, який ставить інтереси людини у центр технологічного розвитку» [5, с. 3].

Інноваційний вимір цієї концепції полягає у формуванні нових аксіологічних орієнтирів, що відповідають викликам генеративної епохи. Ідеться про розвиток концептів алгоритмічної відповідальності, цифрової гідності, когнітивної екології та етики співтворення, які відображають необхідність переходу від пасивного споживання технологій до активної участі людини у їх формуванні та контролі. Водночас цифровий гуманізм 2.0 актуалізує проблему межі між людським і штучним, ставлячи під сумнів традиційні уявлення про унікальність людського інтелекту та творчості. Таким чином, цифровий гуманізм 2.0 постає як відповідь на цивілізаційний виклик, пов'язаний із появою генеративного штучного інтелекту, і водночас як стратегія збереження та розвитку людяності в умовах радикальної технологічної трансформації. Він відкриває нові горизонти для філософського осмислення майбутнього, у якому людина не втрачає своєї ціннісної центральності, але трансформує її у напрямі відкритості, взаємодії та відповідальності. Shoshana Zuboff зазначала,

що «капіталізм спостереження привласнює людський досвід як безкоштовну сировину для перетворення на поведінкові дані» [3, с. 8]. Цифровий гуманізм 2.0 постає як оновлена філософська парадигма, що прагне гармонізувати взаємодію людини і генеративного штучного інтелекту в умовах глибоких цивілізаційних трансформацій. Якщо класичний цифровий гуманізм зосереджувався на захисті прав людини у цифровому середовищі, то його версія 2.0 виходить за межі антропоцентризму, інтегруючи ідеї коєволюції людини й технологій, етичної співтворчості та переосмислення самої природи людської суб'єктності. У добу генеративного ШІ (зокрема, моделей, здатних створювати тексти, зображення, знання) змінюється аксіологічна структура суспільства. Традиційні цінності: авторство, істина, творчість, автономія набувають нових значень, у контексті яких авторство стає розподіленим, істина – контекстуальною та алгоритмічно медійованою, творчість – гібридною (людинамашинною), а автономія – взаємозалежною. Тож цифровий гуманізм 2.0 пропонує не лише захищати людину від технологій, а й формувати нові етичні принципи співіснування з ними. На думку N. Katherine Hayles, «ми вже стали постлюдськими істотами, інтегрованими у технічні системи» [6].

Ключовими принципами цієї концепції є: 1) принцип ко-креативності (людина і ШІ як партнери у створенні знань і культурних форм); 2) принцип відповідальної алгоритмічності (етична підзвітність алгоритмів та їх розробників); 3) принцип цифрової гідності (збереження унікальності людського досвіду в умовах автоматизації); 4) принцип епістемічної прозорості (розуміння джерел і механізмів генерації знань ШІ); 5) принцип ціннісної адаптивності (здатність суспільства переглядати норми у відповідь на технологічні зміни). Таким чином, цифровий гуманізм 2.0 є не просто етичним регулятором технологічного розвитку, а новою формою світогляду, що поєднує гуманістичні ідеали з постнекласичним розумінням реальності, де людина вже не є єдиним центром інтелектуальної діяльності, але залишається носієм смислу, відповідальності та цінностей. Цифровий гуманізм 2.0 постає як складна метапарадигма, що інтегрує онтологічні, епістемологічні та аксіологічні трансформації, спричинені розвитком генеративного штучного інтелекту та як нова форма світогляду. У цьому контексті відбувається радикальне переосмислення самої природи суб'єктності: людина більше не мислиться як автономний і замкнений носій раціональності, а як відкрита, мережева істота, включена у гібридні когнітивні екосистеми, де взаємодія з алгоритмічними агентами стає невід'ємною умовою мислення.

Філософський вимір цифрового гуманізму 2.0 полягає у переході від антропоцентризму до реляційного гуманізму, у якому цінність людини визначається не її винятковістю, а здатністю до відповідальної взаємодії – з іншими людьми, технологіями та середовищем. Це означає, що етика більше не може обмежуватися міжлюдськими відносинами, а повинна охоплювати також відносини «людина – ШІ», «людина – дані» та «людина – цифрові середовища», формуючи новий тип моральної чутливості. Епістемологічний вимір фіксує трансформацію самого знання як процесу, що більше не належить виключно людському суб'єкту, а формується у взаємодії з машинними інтелектами, що веде до розмивання традиційних категорій істини, авторства і раціональності, про що опосередковано свідчать ідеї Yuval Noah Harari щодо алгоритмізації людського досвіду. Епістемологічно цифровий гуманізм 2.0 відкриває перспективу колективного та розподіленого інтелекту, де знання продукується у взаємодії між людським і машинним. Це підриває класичні уявлення про авторство, істину та об'єктивність, натомість утворюючи принципи прозорості, інтерпретованості та критичної рефлексії щодо алгоритмічних процесів. Водночас виникає потреба у новій формі «цифрової мудрості» – здатності орієнтуватися у надлишку інформації, відрізнити значуще від другорядного та зберігати смислову цілісність

у фрагментованому цифровому світі. Не випадково Nick Bostrom зазначив, що «машинний інтелект може стати останнім винаходом, який людству коли-небудь доведеться створити» [8, с. 22].

Аксіологічний вимір цієї парадигми пов'язаний із переоцінкою базових цінностей: свободи, гідності, автономії та відповідальності. У цифровому гуманізмі 2.0 свобода вже не є лише свободою від обмежень, а стає свободою в умовах алгоритмічного впливу; гідність – не лише властивістю людини, а й принципом, що має бути закладений у саму архітектуру технологій; відповідальність – розподіленою між усіма учасниками цифрових екосистем. Таким чином, цифровий гуманізм 2.0 як філософський світогляд формує нову оптику розуміння людини і світу, де центральним стає не домінування, а співбуття, не контроль, а коеволюція, не ізольований розум, а інтегрована свідомість. Він відкриває можливість для гармонізації технологічного прогресу з гуманістичними цінностями, водночас ставлячи перед людством фундаментальне питання: яким чином зберегти людяність у світі, де інтелект стає множинним і розподіленим. Donna Haraway зазначає, що «межі між людиною і машиною, природним і штучним дедалі більше розмиваються» [9]. У сукупності ці автори формують багатовимірний дискурс, у якому цифровий гуманізм постає як: етична відповідь на алгоритмічну владу; онтологічний зсув від автономного суб'єкта до мережевої суб'єктності; критика цифрового капіталізму; спроба зберегти людську гідність у постгуманному світі.

Цифровий гуманізм у його сучасному вимірі постає як багаторівнева філософська конструкція, що інтегрує онтологічні, епістемологічні, аксіологічні, етичні, соціально-політичні, технологічні та культурно-антропологічні складники у єдину смислову парадигму переосмислення місця людини у світі цифрових трансформацій. Онтологічний вимір виявляє перехід від класичного антропоцентризму до реляційного буття, у якому людина, за інтерпретаціями Luciano Floridi, функціонує як інформаційний агент у межах інфосфери, співіснуючи з алгоритмічними структурами та штучними когнітивними системами [2]. Аксіологічний вимір цифрового гуманізму зосереджується на переоцінці базових цінностей: гідності, свободи, автономії та відповідальності, які в умовах цифрового середовища набувають нових форм і змістів, що особливо критично осмислюється у працях Shoshana Zuboff через призму капіталізму спостереження, де людський досвід перетворюється на ресурс [3].

Етичний вимір, своєю чергою, формує нормативний каркас взаємодії людини і технологій, акцентуючи на необхідності людиноцентричного підходу до розвитку штучного інтелекту, прозорості алгоритмів та їх підзвітності, що знаходить своє відображення у концептуальних підходах Julian Nida-Rümelin і Hannes Werthner, які наголошують на пріоритеті людських інтересів у технологічному поступі [10]. Соціально-політичний вимір розкриває трансформацію владних відносин і появу нових форм цифрового контролю, нерівності та залежності, що піддається критичному аналізу, тоді як технологічний складник відображає амбівалентний характер розвитку штучного інтелекту як джерела як інновацій, так і потенційних ризиків, на чому наголошує Nick Bostrom, підкреслюючи можливі екзистенційні наслідки [8]. Культурно-антропологічний вимір виявляє глибинні зміни у структурі ідентичності, комунікації та досвіду людини, де межі між природним і штучним, реальним і віртуальним стають дедалі умовнішими, що концептуалізується у постгуманістичних підходах Donna Haraway та N. Katherine Hayles, у результаті чого цифровий гуманізм постає не лише як теоретична модель, а й як світоглядна стратегія гармонізації людського буття у контексті стрімкої технологічної еволюції, спрямована на збереження смислової, ціннісної та екзистенційної цілісності людини в умовах формування гібридної цифрової

реальності. Постмодерністська методологія відкриває принципово нову оптику для аналізу феномену цифрового гуманізму 2.0, оскільки відмовляється від універсальних істин, єдиних центрів смислу та стабільних ієрархій цінностей [9]. У контексті генеративного штучного інтелекту ця методологія дає змогу осмислити трансформацію людини, культури і знання як процеси множинності, фрагментації та гібридизації. Згідно з постмодерністською методологією, постмодернізм відкидає класичний гуманізм, який будувався на ідеї автономного, раціонального, цілісного суб'єкта. У цифрову епоху, особливо з появою генеративного ШІ, суб'єкт утрачає свою унікальність як єдиного творця смислів. Генеративні моделі (тексти, зображення, рішення) демонструють, що креативність більше не є виключно людською прерогативою. Отже, у парадигмі цифрового гуманізму 2.0 людина постає не як центр, а як вузол у мережі взаємодій «людина – алгоритм – дані». Методологічно це відповідає концепції децентрації, розробленої Ж. Дерріда [11]. Деконструкція як ключовий інструмент дає змогу виявити приховані ієрархії у дискурсі про ШІ: наприклад, протиставлення «людське – машинне», «природне – штучне», «оригінал – копія». У постмодерністському аналізі ці бінарності розмиваються, а генеративний ШІ виступає як сила, що руйнує традиційні опозиції. Іншим важливим методологічним орієнтиром є концепція «симулякрів» Ж. Бодріара [12]. Генеративний ШІ створює тексти, зображення, голоси, які не мають «оригіналу» в класичному сенсі. Це означає, що ми живемо у світі гіперреальності, де відмінність між реальним і штучно згенерованим стає умовною. У цьому контексті цифровий гуманізм 2.0 має переосмислити критерії істини, автентичності та довіри.

Постмодерністська методологія також спирається на ідею «смерті автора», сформульовану Р. Бартом. У добу генеративного ШІ авторство стає розподіленим: текст чи продукт є результатом взаємодії людини, алгоритму та масиву даних [13]. Це змінює не лише культурні практики, а й правові та етичні підходи до інтелектуальної власності. Важливим є й дискурсивний підхід М. Фуко, який дає змогу аналізувати ШІ як частину владно-знанневих структур [14]. Генеративний ШІ не є нейтральним інструментом, він відтворює, підсилює або трансформує соціальні дискурси, включаючи ідеології, норми та упередження. Тому цифровий гуманізм 2.0 повинен включати критичний аналіз алгоритмічної влади.

Із методологічного погляду можна виділити кілька ключових принципів постмодерністського аналізу цифрового гуманізму 2.0: плюралізм істин – визнання множинності інтерпретацій цифрової реальності; інтертекстуальність – розуміння продуктів ШІ як мережі взаємопов'язаних текстів; гібридність суб'єкта – поєднання людського і машинного у формуванні ідентичності; критика метанаративів – відмова від ідеї ШІ як однозначного прогресу або загрози. У підсумку постмодерністська методологія дає змогу розглядати цифровий гуманізм 2.0 не як завершену концепцію, а як відкритий, динамічний процес переосмислення цінностей. У цьому процесі людина не втрачає значення, але змінює свою роль – від «центру світу» до співучасника складної мережі взаємодій, де етика, відповідальність і довіра стають ключовими орієнтирами. Цифровий гуманізм 2.0 у добу генеративного штучного інтелекту набуває особливої актуальності в контексті постмодерністської методології, яка дає змогу не лише теоретично осмислити трансформацію цінностей, а й сформувати практичні механізми їх реалізації в умовах сучасних викликів, зокрема війни та повоєнного відновлення України. Постмодернізм, відмовляючись від жорстких ієрархій, універсальних істин і стабільних моделей суб'єктності, пропонує розглядати цифрову реальність як динамічну мережу взаємодій, у якій людина, технології та дані утворюють нову конфігурацію соціального буття. У цьому контексті цифровий гуманізм 2.0 постає не як продовження класичного гуманізму, а як його переосмислення, де центральною стає не автономна людина, а відповідальна взаємодія між людиною та алгоритмічними системами [15].

Практичний вимір цієї концепції яскраво проявляється у сфері публічного управління, де ідеї М. Фуко щодо взаємозв'язку влади і знання дають змогу розглядати генеративний ШІ як інструмент формування нових управлінських практик [14]. В умовах України це означає необхідність упровадження прозорих і підзвітних алгоритмічних систем у державні сервіси, зокрема розвиток цифрових платформ на зразок «Дії», де штучний інтелект може використовуватися для персоналізації послуг, аналізу потреб громадян та оптимізації управлінських рішень. Водночас постає питання довіри, що стає ключовою цінністю цифрового гуманізму: громадяни повинні розуміти, як працюють алгоритми, які впливають на їхнє життя, і мати можливість контролювати ці процеси через механізми алгоритмічної прозорості та етичного нагляду. Не менш важливим є практичний вимір у сфері освіти, де концепція «смерті автора», запропонована Р. Бартом, набуває нового значення. У добу генеративного ШІ знання більше не є результатом індивідуальної творчості, а формується у взаємодії людини та алгоритму [13]. Це вимагає трансформації освітніх підходів: замість репродуктивного навчання має утверджуватися модель співтворчості, де студент виступає не споживачем інформації, а активним інтерпретатором і критиком згенерованого контенту. Практично це означає впровадження курсів з етики штучного інтелекту, розвитку критичного мислення, а також створення гібридних освітніх середовищ, у яких ШІ виступає інструментом інтелектуального партнерства.

У сфері економіки постмодерністський підхід, зокрема концепція симулякрів Ж. Бодріара, дає змогу глибше зрозуміти виклики, пов'язані з генеративним ШІ [12]. Сучасні цифрові продукти дедалі частіше не мають чіткого «оригіналу», що ускладнює визначення автентичності та створює ризики поширення фейкової інформації. У таких умовах практичним завданням стає формування економіки довіри, де важливу роль відіграють технології маркування контенту, системи перевірки достовірності та стандарти етичного використання ШІ. Для України, яка перебуває в умовах інформаційної війни, це має особливе значення, оскільки здатність протидіяти дезінформації стає елементом національної безпеки [15].

Культурний вимір цифрового гуманізму 2.0 також набуває практичного значення через ідеї деконструкції Ж. Дерріда, які дають змогу переосмислити ідентичність у цифровому середовищі [11]. У сучасних умовах ідентичність стає гібридною, поєднуючи фізичний і цифровий досвід. Це відкриває нові можливості для розвитку культурної політики, зокрема через оцифрування культурної спадщини, створення віртуальних музеїв та використання ШІ для відновлення зруйнованих культурних об'єктів. В українському контексті це сприяє не лише збереженню національної пам'яті, а й формуванню нових форм культурної дипломатії, орієнтованих на глобальну аудиторію. Особливого значення набуває застосування постмодерністської методології у сфері національної безпеки, де відмова від уявлення про стабільність як норму дає змогу сформувати нові підходи до управління ризиками. Генеративний ШІ може використовуватися для аналізу великих масивів даних, прогнозування загроз і забезпечення кібербезпеки, що є критично важливим у сучасних умовах. Практичним результатом стає формування антикрихіх систем управління, здатних не лише витримувати кризи, а й адаптуватися та розвиватися в умовах невизначеності. Етичний вимір цифрового гуманізму 2.0 у постмодерністській парадигмі також зазнає трансформації. Відмова від універсальних моральних норм веде до формування контекстуальної етики, яка враховує конкретні умови застосування технологій. Це означає необхідність розроблення гнучких етичних кодексів для різних сфер використання ШІ, а також залучення міждисциплінарних експертів до оцінки його впливу на суспільство.

У практичному вимірі це сприяє формуванню відповідального підходу до впровадження технологій, де головним критерієм є не лише ефективність, а й соціальна справедливість, безпека та збереження людської гідності [11].

Таким чином, постмодерністська методологія дає змогу перетворити цифровий гуманізм 2.0 з абстрактної філософської концепції на практичну програму дій, орієнтовану на формування нових моделей управління, освіти, економіки, культури та безпеки. Для України це означає можливість побудови цифрової держави, заснованої на довірі, розвитку освіти співтворчості, формування економіки автентичності та забезпечення стійкості суспільства в умовах постійних викликів і трансформацій. У контексті становлення цифрового гуманізму 2.0 в умовах генеративного штучного інтелекту та постмодерністської трансформації цінностей Україні доцільно реалізувати комплекс системних кроків, спрямованих на поєднання технологічного розвитку з гуманістичними орієнтирами [12].

Передусім у сфері публічного управління необхідно забезпечити інституалізацію принципів прозорості та підзвітності алгоритмічних рішень. Це передбачає упровадження механізмів пояснюваного штучного інтелекту, створення незалежних органів етичного аудиту та розроблення нормативно-правової бази, що регулює використання ШІ в державному секторі. Важливим є подальший розвиток цифрових сервісів, зокрема екосистеми «Дія», з інтеграцією інтелектуальних асистентів, орієнтованих на потреби громадян і бізнесу, що сприятиме зміцненню довіри до держави. У сфері освіти ключовим завданням є трансформація освітньої парадигми від репродуктивного навчання до моделі співтворчості людини і штучного інтелекту. Необхідно впроваджувати навчальні програми з етики ШІ, критичного мислення, цифрової грамотності, а також розвивати міждисциплінарні підходи, які поєднують технологічні та гуманітарні знання. Важливо сформувати нову освітню культуру, у якій студент виступає активним суб'єктом інтерпретації знань, що відповідає ідеям Р. Барта про розподілене авторство. В економічній сфері доцільно зосередитися на формуванні економіки довіри та автентичності [13]. Це передбачає розроблення стандартів етичного використання ШІ, упровадження технологій маркування згенерованого контенту, підтримку інноваційних стартапів у сфері цифрової безпеки та боротьби з дезінформацією. В умовах інформаційної війни особливо важливим є створення національних платформ перевірки інформації та використання ШІ для протидії маніпулятивним впливам, що узгоджується з концепцією симулякрів Ж. Бодріяра. У культурній політиці варто акцентувати увагу на цифровізації та збереженні культурної спадщини, використанні технологій для відновлення зруйнованих об'єктів та розвитку культурної дипломатії. Підтримка цифрових архівів, віртуальних музеїв та креативних індустрій сприятиме формуванню сучасної гібридної ідентичності, що відповідає підходам деконструкції Ж. Дерріда. У сфері національної безпеки необхідно інтегрувати ШІ в системи аналізу ризиків, прогнозування загроз і кіберзахисту, а також розвивати антикрихітні моделі управління, здатні ефективно функціонувати в умовах невизначеності [13].

Особливу увагу слід приділити захисту критичної інфраструктури та інформаційного простору, використовуючи потенціал ШІ як інструменту стратегічного передбачення. Етичний вимір потребує розроблення гнучких, контекстуально орієнтованих етичних кодексів використання штучного інтелекту в різних сферах діяльності. Доцільно створити національну платформу етичного діалогу за участю держави, бізнесу, науковців і громадянського суспільства, що дасть змогу узгоджувати інновації з принципами людської гідності, справедливості та відповідальності у дусі ідей М. Фуко щодо критичного аналізу владних практик [14].

Висновки. Цифровий гуманізм 2.0 у постмодерністській парадигмі постає як нова філософсько-практична модель розвитку суспільства, що поєднує технологічний прогрес із гуманістичними цінностями в умовах глибокої трансформації реальності під впливом генеративного штучного інтелекту. Його сутність полягає у відмові від антропоцентричної замкненості та переході до мережевої взаємодії людини, технологій і соціальних інститутів, де ключовими стають довіра, відповідальність, адаптивність і критичне мислення. Для України ця концепція набуває особливого значення, оскільки відкриває можливості не лише для технологічної модернізації, а й для формування нової моделі держави і суспільства в умовах війни та повоєнного відновлення. Реалізація принципів цифрового гуманізму 2.0 сприятиме побудові цифрової держави довіри, розвитку інноваційної економіки, трансформації освіти, зміцненню культурної ідентичності та забезпеченню національної безпеки. Отже, цифровий гуманізм 2.0 виступає не просто теоретичною конструкцією, а стратегічним орієнтиром розвитку України, що дає змогу інтегрувати постмодерністське бачення світу з практичними потребами суспільства, формуючи стійку, інклюзивну та інноваційну модель майбутнього.

Список використаної літератури

1. Vienna Manifesto on Digital Humanism. Vienna : TU Wien, 2019. URL: <https://www.informatik.tuwien.ac.at/dighum/> (дата звернення: 26.03.2026).
2. Floridi L. The ethics of information. Oxford : Oxford University Press, 2013. 353 p.
3. Zuboff S. The age of surveillance capitalism: the fight for a human future at the new frontier of power. New York : PublicAffairs, 2019. 704 p.
4. Baudrillard J. Simulacra and simulation. Ann Arbor : University of Michigan Press, 1994. 164 p.
5. Nida-Rümelin J., Werthner H. Digital humanism: a philosophy for the 21st century. Cham : Springer, 2019. 250 p.
6. Hayles N.K. How we think: digital media and contemporary technogenesis. Chicago : University of Chicago Press, 2015. 224 p.
7. Foucault M. Discipline and punish: the birth of the prison. New York : Vintage Books, 1995. 333 p.
8. Bostrom N. Superintelligence: paths, dangers, strategies. Oxford : Oxford University Press, 2015. 352 p.
9. Haraway D. A cyborg manifesto: science, technology, and socialist-feminism in the late twentieth century. New York : Routledge, 1991. 140 p.
10. Nida-Rümelin J., Werthner H. Title of the work. Place of publication : Publisher, 2015. 200 p.
11. Derrida J. Writing and difference. Chicago : University of Chicago Press, 1978. 320 p.
12. Baudrillard J. Simulacra and simulation. Ann Arbor : University of Michigan Press, 1994. 160 p.
13. Barthes R. The death of the author. Paris : Éditions du Seuil, 1967. 45 p.
14. Foucault M. The archaeology of knowledge. New York : Pantheon Books, 1972. 280 p.
15. Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика : монографія. Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2022. 460 с.

DIGITAL HUMANISM 2.0 AS A POSTMODERN PARADIGM FOR SOCIAL TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Irina Kolomoets

*Zaporizhzhia National University,
Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu.M. Potebny,
Department of Project Management and Administration
10 Fanatska St., 69006, Zaporizhzhia, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0009-5704-3195>*

Valentyna Voronkova

*Zaporizhzhia National University,
Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu.M. Potebny,
Department of Project Management and Administration
10 Fanatska St., 69006, Zaporizhzhia, Ukraine
<http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>*

This article examines the concept of Digital Humanism 2.0 as the most contemporary postmodern paradigm of societal transformation in the context of artificial intelligence. The aim of the article is to provide a philosophical interpretation of the concept of Digital Humanism 2.0, which goes beyond the boundaries of classical humanism and its digital interpretation at the beginning of the 21st century. An analysis of recent studies has led to the conclusion that Digital Humanism 2.0 is emerging as a multidimensional paradigm that combines ethical, social, political, and technological dimensions. Its key task is to adapt society to the conditions of artificial intelligence and to form a new system of values centered on the human being as an autonomous, responsible, and creative subject of the digital age. The study explores the essence of digital humanism as a value- and norm-based framework, specifically focusing on the development of algorithmic ethics, cognitive ecology, and the ethics of co-creation. The research methodology reflects a postmodernist view of the world as an open, nonlinear, and multidimensional reality, within which Digital Humanism 2.0 emerges as a value-oriented paradigm for the transformation of contemporary society. The innovative dimension of this concept lies in the formation of new axiological guidelines that respond to the challenges of the generative era. This involves the development of concepts such as «algorithmic responsibility», «digital dignity», «cognitive ecology», and «ethics of co-creation», which reflect the need for the system to transition toward active human participation in all forms of co-creation between humans and technologies. A philosophical definition of Digital Humanism 2.0 has been outlined as a value- and norm-based system aimed at ensuring the harmonious development of the human being in the context of co-evolution with generative intelligent systems, where the central principle is the preservation of human dignity and the human capacity to create meaning. It is demonstrated that Digital Humanism 2.0 serves as a strategic guideline for Ukraine's development, enabling the integration of a postmodernist worldview with the practical needs of society, thereby shaping a sustainable, inclusive, and innovative model for the future.

Key words: digital humanism 2.0, generative AI, transformation of humanistic guidelines, co-evolution of humans and technologies.

Дата першого надходження статті до видання: 27.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026